

Вербицька К.С., Яценко В.В.

магістри;

Роменська К.М.

*кандидат економічних наук, доцент,
Університет митної справи та фінансів*

РОЛЬ БЮДЖЕТНОГО МЕХАНІЗМУ У ФІНАНСОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Фінанси є розподільною економічною категорією, системою економічних відносин. З одного боку, з допомогою фінансів розподіляється створений у суспільстві ВВП, причому розподілити можна лише стільки, скільки створено. З іншого боку, як уже зазначалося, обмінно-розподільні відносини формують певну систему економічних інтересів, які впливають на виробництво, стимулюючи або, навпаки, стримуючи зростання ВВП. При цьому фінансовий вплив на соціально-економічний розвиток, який лежить в основі формування і реалізації фінансової політики, здійснюється не автоматично сам по собі, а через фінансовий механізм, який відображає напрями, характер і сутність функціонування фінансів у суспільстві.

Бюджетне планування – це своєрідний інструмент системи фінансового управління, направлення на підвищення ефективності, дієвості і прозорості державного та місцевого секторів, який здійснюється шляхом встановлення бюджетних цілей не тільки на плановий рік, але і на перспективу [1]. Завдання бюджетного планування – виявити можливі диспропорції розвитку економіки і за допомогою бюджетного механізму та їх ліквідувати [2, с. 79]. Бюджетний механізм є складовою фінансового механізму, який, в свою чергу, являє собою сукупність фінансових методів і форм, інструментів та важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства. (рисунок 1). Його реалізація починається з надходжень грошових коштів до місцевих бюджетів та частини Державного бюджету України. За допомогою Державної фіскальної служби України та Державної казначейської служби України відбувається акумуляція всіх надходжень до Державного бюджету, де після зведення відбувається перерозподіл грошових коштів на певні соціальні та економічні потреби держави, громадян та різних сфер економіки.

Як і у будь-якому механізмі управління ґрунтується на використанні відповідних важелів, наприклад, зниження процентних ставок на кредит та ставок оподаткування доходів [3].

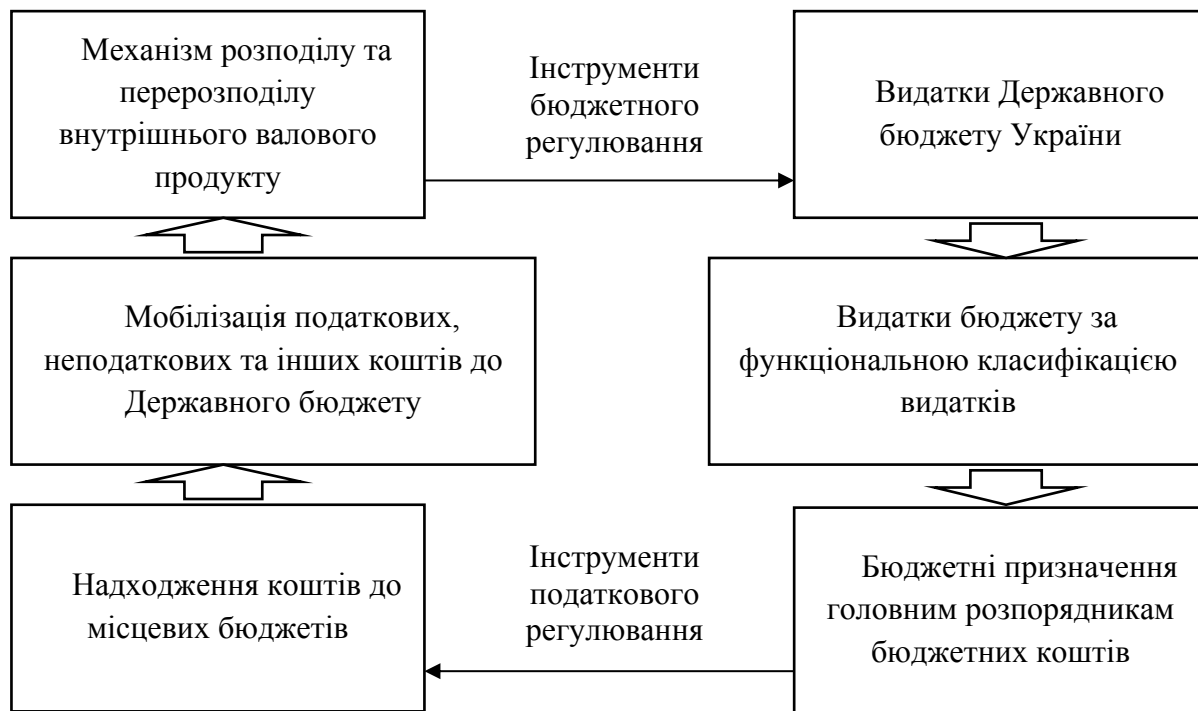

Рис. 1. Бюджетний механізм у фінансовому забезпеченні соціально-економічного розвитку

Пріоритети використання бюджетних коштів встановлюються під час розробки проекту місцевого бюджету, коли увага акцентується на наступних положеннях: встановлення граничних обсягів ресурсів для бюджетних установ і програм; якісні та кількісні показники бюджетних програм; прийняття рішень щодо збільшення чи зменшення фінансування існуючих функцій чи програм, скорочення чи припинення програм або видів діяльності; коригування потреб у фінансуванні залежно від змін розміру фінансових нормативів бюджетного забезпечення; врахування впливу індексу споживчих цін, тощо [4].

Для аналізу бюджетного процесу на рівні місцевих бюджетів, необхідно досліджувати взаємозв'язок планових та фактичних показників. Рациональне планування видатків можливе у випадку рационального планування доходів у реально досяжних обсягах. Відповідно, повноцінне виконання видаткової частини можливе завдяки повноцінному виконанню доходної частини. За таких умов стає реальним задоволення потреб населення та соціально-економічний розвиток територій.

Динаміка виконання місцевих бюджетів Дніпропетровської області у 2015-2017 рр. представлена на рисунках 2-3 (складено за даними ГУ ДКСУ Дніпропетровської області [3]).

Рис. 2. Виконання доходної частини бюджету Дніпропетровської області, млн. грн

Рис. 3. Виконання видаткової частини бюджету Дніпропетровської області, млн. грн

Доходна частина протягом останніх років виконується в повному обсязі, де відсоток виконання планових показників з 2015 по 2017 рр. дослідження становив 103%, 105%, 101% відповідно.

У 2017 р. доходна частина складалась із таких видів надходжень: податкових надходжень (48% у загальній структурі доходів); неподаткові надходження – 4%; доходи від операцій з капіталом – менше 1%; офіційні трансферти – 48%; цільові фонди – менше 1%. Загальний розмір податкових надходжень до обласного бюджету за 2017 р. склав 21 314,16 млн. грн. (з яких: загальний фонд – 20 388,91 млн. грн.; спеціальний фонд – 925,26 млн. грн.), що на 4919,64 млн. грн. більше за показник попереднього періоду та в 1,7 разів більший за показник 2015 р. На нашу думку, така тенденція пов'язана зі збільшенням ставок та бази оподаткування податків, які

зараховуються до обласного бюджету протягом двох останніх років. Найбільшу частку в структурі податкових надходжень займають податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості до складу яких входить податок та збір на доходи фізичних осіб, фактичний обсяг якого становить 11297,07 млн. грн (53% в структурі податкових надходжень).

Планові показники видаткової частини не досягались: у 2015 р. – 92%, у 2016 р. – 95%, у 2017 – 94%. У 2017 р. пріоритетними статтями видатків були:

- освіта – 24% у загальній структурі видатків;
- соціальний захист та соціальне забезпечення – 23%;
- охорона здоров'я – 16%;
- інші статті видатків – 37%.

Оцінка видаткової частини демонструє, що фінансове забезпечення регіону не реалізовано у повному обсязі через невиконання доходної частини. Можливими причинами відхилення факту від плану є інфляційний вплив, зростання цін і тарифів, порушення з питань бюджету та неефективне використання бюджетних коштів.

Фінансовий механізм є складною категорією, вивчення якої необхідно проводити не лише на макрорівні, але й на рівні держави. В подальшому, потрібно створити необхідні умови для оцінки ефективності перерозподілу бюджетних коштів та визначення рівня забезпечення потреб кожного суб'єкта у коштах. Тому, у процесі реалізації бюджетного механізму держава повинна впливати на соціально-економічний розвиток регіону через всі форми фінансового забезпечення за допомогою бюджетних та податкових важелів.

Список використаних джерел:

1. Чернюк Л. Г. Методи планування місцевих бюджетів як основи розбудови соціальної інфраструктури [Електронний ресурс] / Л. Г. Чернюк // Ефективна економіка, № 3. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3295>.
2. Федосов В. М. Бюджетна система / В. М. Федосов, С. І. Юрій. – К., Тернопіль : Екон. думка, – 2012. – 871 с.
3. Опарін В. М. Теорія фінансів [Електронний ресурс] / В. М. Опарін – Режим доступу до ресурсу: <http://pidruchniki.ws/14840309/finans1>.
4. Кириленко О. П. Муніципальні фінанси: навч. посіб. / О. П. Кириленко, С. Л. Коваль, З. М. Лободі на [та ін.] ; за ред. О. П. Кириленко. – Тернопіль: Астон, – 2015. – 360 с.
5. Офіційний сайт Державної казначейської служби України в Дніпропетровській області [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.treasury.gov.ua/reg/control/dnp/uk/index>.